

Amsterdam, 21 april 2011

Betreft: Algemeen Overleg MVO op 27 april 2011

Geachte Kamerleden,

;

Geachte Kamerleden,

In veel bedrijven is voortgang geboekt bij het implementeren van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Tegelijkertijd blijken met regelmaat Nederlandse bedrijven, rechtstreeks, via dochterbedrijven of de toeleveringsketen, betrokken te zijn bij schade aan het milieu of schendingen van mensenrechten. Uw Kamer heeft in deze zittingsperiode herhaaldelijk vragen gesteld over gesignaleerde misstanden in het buitenland waarbij Nederlandse bedrijven zijn betrokken. Het betrof de volgende sectoren: kolen (toeleveranciers Nederlandse energiebedrijven); textiel en kleding; cacao; hazelnoten; katoen- en groentezaadteelt; oliewinning; graan, wapenexport naar dictaturen, en betrokkenheid van banken bij schendingen in diverse sectoren via hun investeringsbeleid. (Zie bijlage 1.)

In al deze gevallen waren bedrijven betrokken bij gedrag dat in Nederland als maatschappelijk onaanvaardbaar wordt beschouwd. Deze misstanden zijn geen incidenten maar hangen samen met steeds complexere concernstructuren en ketens, onder meer door toenemende uitbesteding. Bestaand beleid en zelfregulering schieten te kort. Overheidsbeleid richt zich vooral op het stimuleren van MVO. In aanvulling daarop zouden ook de gesignaleerde misstanden adequater en structureler aandacht verdienen. Dat zou onder meer op de volgende manieren kunnen:

Een Ombudsman voor MVO

Het Nationaal Contact Punt voor de OESO Richtlijnen (NCP) biedt de mogelijkheid een klacht in te dienen tegen één of meerdere individuele bedrijven. Maar niet alle klachten over schendingen zijn ontvankelijk en passen binnen het mandaat van het NCP¹. Daarom bepleiten wij een aanvullende niet-juridische voorziening in de vorm van een ombudsman. Ook de speciale vertegenwoordiger van de Verenigde Naties voor Bedrijfsleven en Mensenrechten, prof. John Ruggie signaleerde hiaten in bestaande juridische en niet-juridische mogelijkheden voor schadeloosstelling. Een ombudsman voor MVO zou de volgende functies kunnen vervullen.

- Het zelfstandig instellen van onderzoek naar aanleiding van klachten of berichtgeving;
- Het afspreken en afdwingen van verbetertrajecten met bedrijven, branches of sectoren en het monitoren van de follow up daarvan;
- Het doen van beleidsaanbevelingen aan overheid en bedrijfsleven;
- Het nader verhelderen van minimumvereisten waaraan bedrijven dienen te voldoen gezien de grote hoeveelheid codes, verdragen en richtlijnen op het gebied van MVO;
- Het afspreken van schadeloosstellingen voor gedupeerden en het toezien op het naleven van de gemaakte afspraken.
- De ombudsman dient tot slot over sanctiemogelijkheden te beschikken, bijvoorbeeld op het gebied van vergunningen, subsidies en andere vormen van overheidssteun en kan zo nodig boetes opleggen.

---

¹Enkele beperkingen van het NCP:

- Het NCP beperkt zich tot klachten over individuele bedrijven. Soms betreffen misstanden een sector (bijvoorbeeld de casussen hazelnoten en kolen), en is overleg met een branche of in de keten nodig.
- Het NCP biedt bemiddeling gebaseerd op vrijwilligheid. Niet altijd zijn partijen hiertoe bereid.
- Na afloop van een bemiddeling heeft het NCP geen mogelijkheden middelen om gedragsverandering af te dwingen.

Toegang tot recht voor slachtoffers

Als bedrijven (inter)nationale wetgeving overtreden, en mensen of het milieu daar slachtoffer van worden, moet ook de juridische weg openstaan om bedrijven aansprakelijk te stellen en genoegdoening of compensatie voor slachtoffers te realiseren. In reactie op de vraag van Prof. John Ruggie naar de mogelijkheden hiertoe zijn de afgelopen jaren zowel op nationaal als op Europees niveau onderzoeken uitgevoerd.² Uit de omvangrijke Europese studie blijkt onder meer dat het overgrote deel van schendingen waar Europese bedrijven bij zijn betrokken, plaatsvindt bij dochterondernemingen of toeleveranciers. Daarnaast bevestigen de studies dat slachtoffers van schendingen buiten de EU grote obstakels ondervinden bij het verhalen van de geleden schade; betrokken staten blijken vaak zelf medeplichtig of betrokken bij de schendingen. Het kabinet stelt in haar reactie dat de oplossing hiervoor schuilt in het versterken van de rechtsstaat in landen waar de toegang tot recht nu niet gewaarborgd is. Dat is een belangrijke inspanning maar ook één van lange adem waarmee op korte termijn gedupeerden niet geholpen zijn.

Ter verbetering van de bestaande situatie doet het Platform daarom de volgende voorstellen:

- De juridische realiteit van afzonderlijke rechtspersonen binnen een concern reflecteert vaak niet de economische realiteit waarin bijvoorbeeld één bedrijfs- of merknaam wordt gevoerd binnen een concern. Ook de mate van zeggenschap van de ene rechtspersoon over de andere blijft meestal onzichtbaar. Juist door deze complexe concernstructuren is het nu vaak moeilijk om als benadeelde de juiste rechtspersoon aan te spreken. Wij pleiten daarom voor verbeterde transparantie over de concernstructuur en het creëren van mogelijkheden tot concernaansprakelijkheid.
- Het kabinet stelt dat zelfstandige rechtspersonen verantwoordelijkheid dragen voor het eigen handelen en aansprakelijk zijn voor eventuele schade. Castermans stelt echter ook dat de Nederlandse moedermaatschappij wel degelijk een maatschappelijke zorgvuldigheidsnorm in acht dient te nemen om al het mogelijke te doen om eventuele schade te voorkomen (Professor Ruggie heeft het in dit verband over “due diligence”). Het betreft een open norm die op veel verschillende manieren kan worden ingevuld. Ter bevordering van de rechtszekerheid pleiten wij daarom voor het in de wet nader verhelderen en uitbreiden van de zorgplicht van bestuurders ten aanzien van fundamentele normen, vergelijkbaar met bestuurdersaansprakelijkheid die in andere gevallen geldt, en daarnaast het verhelderen van de zorgplicht van moederbedrijven ten opzichte van derden in landen waar hun dochters opereren. Hiertoe zouden boek 2 (bestuursaansprakelijkheid en/of boek 6 (civiele aansprakelijkheid) BW moeten worden aangepast.
- Het kabinet stelt dat buitenlandse gedupeerden van Nederlandse bedrijven en hun dochterondernemingen gebruik kunnen maken van bestaande voorzieningen voor rechtsbijstand. Deze voorzieningen zijn echter niet toereikend voor kosten die noodzakelijk zijn om een dergelijke zaak te kunnen voeren zoals onderzoek om de bewijslast rond te krijgen, en kosten om getuigen en deskundigen op te roepen. Om de grote rechtsongelijkheid tussen eisende en gedaagde partij daadwerkelijk te verminderen moeten de mogelijkheden voor rechtsbijstand daarom uitgebreid worden. Naast het verminderen van rechtsongelijkheid kan dit ook van belang zijn voor de ontwikkeling van jurisprudentie. Het verbeteren van de

---

²In Nederland werd in 2009 een studie uitgevoerd door Prof Castermans:

De Europese Commissie voerde een omvangrijke studie uit naar het juridische kader voor Europese bedrijven rond mensenrechten en milieu: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/corporate-social-responsibility/human-rights/index_en.htm

toegang tot recht van slachtoffers zou nauw aansluiten bij de aanbevelingen die Professor Ruggie op dit terrein heeft gedaan.

Wij bepleiten kortom een actief overheidsbeleid op het gebied van MVO dat naast ondersteuning en bevordering van MVO, ook expliciet oog heeft voor het tegengaan van onverantwoord ondernemen en het bieden van genoegdoening aan slachtoffers. Met name daar waar het om evidente misstanden gaat is er een hiaat in Nederlandse wetgeving en beleid. Dit aanpakken past ook in internationale tendensen.

Het MVO Platform wil daarnaast wijzen op:

1. De noodzaak voor een coherent beleid in het stellen van MVO-voorwaarden aan overheidssteun. Wij verwijzen hiervoor naar onze brief van 8 maart (http://mvoplatform.nl/publications-nl/Publication_3637-nl)
2. Transparantie en rapportage over sociale en milieuaspecten als basisvoorwaarde voor MVO. U vindt ons voorstellen hierover in bijlage 2.
3. Het ontwikkelen van duidelijke richtlijnen voor verantwoord ketenbeheer. Wij verwijzen hiervoor naar onze brief in reactie op de voortgangsrapportage van de SER commissie IMVO (http://mvoplatform.nl/publications-nl/Publication_3656-nl)

Met vriendelijke groet,

Suzan van der Meij en Gerard Oonk